

MATERIJALNA BAZA RAZVOJA TURIZMA NA PROSTORU TOPLIČKOG OKRUGA

MATERIAL BASIS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN TOPLICA DISTRICT

Marko Gašić, Vladan Ivanović, Goran Perić

Visoka poslovna škola strukovnih studija, Kralja Petra I br. 67, Blace, Srbija

Apstrakt:

Toplički okrug obiluje mnoštvom turističkih potencijala koji omogućavaju kreiranje, promociju i plasman turističkih proizvoda ne samo na domaćem, već i na inostranom turističkom tržištu. Nažalost, ovi potencijali su zbog neizgrađene turističke infrastrukture, suprastrukture i promocije turističkih proizvoda nedovoljno iskorišćeni na šta ukazuje mali broj turista koji posećuju Toplički okrug. Neophodno je izvršiti kompletnu valorizaciju postojeće turističke ponude, kao i intenzivirati afirmaciju turističke privrede. Posebnu pažnju je potrebno posvetiti manje poznatim i korišćenim turističkim segmentima, odnosno lokalitetima na području Topličkog okruga. Potrebno je uložiti napore za prevazilaženje postojećih ograničenja i formiranje prepoznatljivog turističkog proizvoda, diferenciranog po vrednosti, sadržaju i kvalitetu, a koji će biti konkurentan na turističkom tržištu. Podrazumeva se funkcionalno povezivanje turističko-ugostiteljske delatnosti sa poljoprivredom (proizvodnja zdrave hrane), saobraćajem, trgovinom, tradicionalnim i savremenim zanatstvom, zdravstvom i drugim komplementarnim delatnostima. U radu će biti analizirana materijalna baza za razvoj turizma ovog okruga, a to podrazumeva analizu smeštajno-ugostiteljskih kapaciteta, obima i strukture gostiju i saobraćajne infrastrukture.

Ključne reči:

materijalna baza, turizam, turistički promet, saobraćaj.

1. UVOD

Toplički okrug je prostorna celina sa značajnim turističkim potencijalima koji su danas samo delimično iskorišćeni za razvoj pojedinih oblika turizma. Na osnovu raspoloživih potencijala moguće je razviti široku lepezu turističkih proizvoda koji zadovoljavaju sve segmente turističke tražnje, pre svega na domaćem turističkom tržištu. Međutim, današnji stepen razvijenosti turizma nije saglasan sa raspoloživim prirodnim i antropogenim resursima, koji zbog neizgrađene infra i suprastrukture i odsustva adekvatne turističke politike i planova turističkog razvoja, nisu iskorišćeni za razvoj pojedinih oblika turizma.

Od turizma se očekuje da će svojim multiplikativnim efektima dati impuls razvoju ovog ekonomski zaostalog okruga, pružiti trajnu osnovu egzistencije stanovništva, zaustaviti migracije i aktivirati razvoj poljoprivrede, privatnog preduzetništva, trgovine i ostalih delatnosti. Analiza materijalne osnove turizma istovremeno ukazuje na stepen razvoja turizma i opštu privrednu razvijenost neke prostorne celine. Postojeća, nedovoljno iskorišćena turistička infra i suprastruktura, kadrovi, posredničke turističke organizacije, asocijacije i agencije, predstavljaju solidnu materijalnu osnovu za razvoj različitih oblika turizma. Takođe, materijalna baza razvoja turizma ovog okruga

Abstract:

The Toplica district boasts numerous tourism resources and potentials, which enable creation, promotion and placement of tourism products on both international and domestic tourism market. Unfortunately, these potentials are slightly explored due to unfinished tourism infrastructure and suprastructure and promotion of tourism products, as can be seen by a very small number of tourist who visit this district. It is necessary to perform a thorough evaluation of the existing tourism offer, as well as to intensify promotion of the tourism industry. Special attention should be devoted to some less familiar and explored tourism segments, *i.e.*, sites within the Toplica district. It is essential to make efforts to overcome the existing limitations and create recognizable tourism products, differentiated by their value, content and quality, which would be competitive in the tourism market. It is also expected to establish connections between the tourism and catering industry and the agricultural sector (production of healthy food), transportation, commerce, traditional and contemporary craftsmanship, healthcare and other complementary activities. This paper shall examine the material basis for tourism development in this district, which involves the analysis of accommodation and catering facilities, the scope and structure of guests and transport infrastructure.

Key words:

material basis, tourism, tourist turnover, traffic.

predstavlja veoma važan element sveukupne turističke ponude. Zbog toga je neophodno posmatrati stanje turizma u Topličkom okrugu i strategije daljeg razvoja u saglasnosti sa postojećom materijalnom bazom, pod kojom podrazumevamo smeštajno-ugostiteljske kapacitete, saobraćajnice i saobraćajna sredstva i promet turista.

2. SMEŠTAJNO UGOSTITELJSKI KAPACITETI

Smeštajno-ugostiteljski kapaciteti predstavljaju jednu od najneophodnijih osnova turističkog kretanja, tako da se moraju uzeti u obzir pri određivanju stepena razvijenosti turizma. U prethodnim decenijama, često su se precenjivale stvarne potrebe gradova za izgradnjom smeštajnih kapaciteta, što je rezultiralo izgradnjom predimenzioniranih hotela, motela, odmarališta i sl. Ono što je tipično za period posleratne izgradnje u SFRJ, a naročito period 1970-tih i početak 1980-tih, jeste predimenzionirana, megalomanaska izgradnja smeštajnih i ugostiteljskih objekata, u svim gradovima i na svim punktovima gde se pretpostavljalo da će biti turista, bez prethodne analize tržišta i stvarnih potreba. Ovakav proces neumerene gradnje doveo je do konačnog ishoda-današnjih napuštenih i ruiniраниh hotela, motela i restorana.

Sa izgradnjom ovih objekata, nastao je čitav niz drugih problema koji su se na prvom mestu odnosili na održavanje. Pojava manjih smeštajnih objekata, zamiranje privredne aktivnosti, kao i neadekvatna privatizacija, učinili su predimenzionirane hotelske kapacitete u naseljima u unutašnjosti zemlje neracionalnim, tako da su mnogi hoteli zatvoreni ili rade sa ograničenim kapacitetima. Iz tih razloga ima daleko manje slučajeva uspešnog renoviranja starih hotela i motela, u odnosu na novoizgrađene, koji su daleko skromnijih kapaciteta, te su zahtevali manja ulaganja.

Slična situacija je i na prostoru Topličkog okruga. Privatizacijom većine postojećih smeštajnih kapaciteta, stiže se utisak da je problem velikih i nepotrebnih turističkih objekata, samo prolongiran, ali ne i rešen, jer novi vlasnici uglavnom renoviraju samo restorane, koji zahtevaju znatno manja ulaganja. Zato, nasuprot, smeštajnim, ugostiteljski objekti koji su prodani privatnim licima ili dati u zakup, uglavnom dobro posluju (Gašić, 2012).

Značajnu ulogu u modernizaciji postojećih, ali i razvoju i izgradnji novih turističkih i smeštajnih kapaciteta celog Topličkog okruga ima akcionarsko društvo „Planinka” iz Kuršumlije. Ovo preduzeće je strateški nosilac razvoja turizma okruga i ima važnu ulogu u promociji turizma i povećanju ekonomskih efekata ove delatnosti.

Smeštajni objekti u Topličkom okrugu	Broj ležajeva	Kategorija
Hotel „Radan”	426	***
Hotel „Gareto konak”	84	***
Hotel „Kopaonik”	140	***
Hotel „Jelak”	168	***
Hotel „Žubor”	240	**
Hotel „Jezero”	100	
Hotel „Hammeum”	80	**
Motel „Rudare”	60	
Ukupno ležajeva:	1298	

Tabela 1. Smeštajni kapaciteti u Topličkom okrugu (sopstvena izračunavanja)

Od navedenih smeštajnih objekata iz tabele br. 1 nisu u funkciji hotel „Žubor”, zbog zatvaranja Kuršumlijske banje, kao i hotel „Hammeum” iz Prokuplja tako da ukupan broj ležajeva treba uzeti uslovno (postoje, ali nisu u funkciji).

Hotel „Radan” se nalazi u Prolom banji i raspolaže sa 212 soba u 3 objekta, od kojih su dva povezana toplom vezom sa medicinskim i wellness centrom. Stari hotel „Radan” (28 ležajeva) je podignut 1968. godine, a donji dependans (60 soba i 128 ležajeva) sa lečilišnim 1976. godine, pa je Prolom banja 1977. godine proglašena prirodnim lečilištem. Godine 1989. sagrađen je gornji dependans (135 soba, 270 ležajeva) i savremeno kupatilo (Maćejka & Tanasković, 2008). Restoran raspolaže sa 376 mesta, banket salom sa 54 mesta, dok je na terasi 168 mesta. Hotel u svim prostorijama ima lekovitu vodu koja se koristi i za grejanje. Od 1994. godine, za goste smeštene u četiri apartmana i osam soba (ukupno 32 ležaja) kvalitet usluga je podignut na nivo B-lux kategorije. Ceo kompleks hotela je u poslednjih nekoliko godina renoviran. Sada je kategorisan kao hotel sa tri zvezdice. Na površini od 2500 m² nalaze se brojni sadržaji koji zadovoljavaju terapeutske, dijagnostičke i rekreacione potrebe gostiju.

Hotel „Gareto konak” je osnovan 1963. godine i tada je poslovao pod nazivom „Gurman”. Raspolaže sa 3 apartmana i 34

sobe sa 84 ležajeva i restoranom od 250 mesta. Hotel je veoma moderno uređen i gostima pruža odličan odmor i veliki broj kulinarskih specijaliteta. Poznati restorani u Prolom Banji su: „Kafe bar” i „Etno krčma” vlasništvo AD „Planinka”, zatim restoran „Gurman”, bife „Horizont”, i krčma „Božji raj”.

Hotel „Kopaonik” u Lukovskoj banji, podiglo je akcionarsko društvo „Planinka” 1999. godine. Svojom arhitekturom ambijentalno se u potpunosti uklapa u ovo potkopaoničko banjsko i vazdušno lečilište. U okviru hotela se nalazi istoimeni restoran sa 220 mesta, od čega 50 na terasama a koji je u potpunosti renoviran i proširen 2014. godine, zatvoren i otvoren bazen za rekreaciju i rehabilitaciju sa toplom i mineralnom vodom, savremeni wellness centar i terapijski blok. Sve sobe su sa kupatilom, kablovskom TV, bežičnom internet vezom, telefonom i terasom. Hotel ima i salu za poslovne sastanke kapaciteta 60 mesta.

Izgradnjom hotela „Jelak” 2009. godine upotpunjeni su smeštajni kapaciteti Lukovske banje. Hotel ima restoran, savremeno opremljen medicinski blok kao i đakuzi bazen sa termalnom vodom. U prizemlju hotela se nalazi đakuzi bazen sa termalnom vodom, sauna, restoran koji raspolaže sa 280 mesta, kafe bar, prodavnica, a medicinsko-terapeutski blok lociran je na prvom spratu. Ispred hotela se nalaze dva otvorena bazena sa toplom vodom, letnja bašta i parking. Hotel raspolaže sa dve sale za sastanke. Jedna se nalazi u prizemlju sa 50 mesta a druga u potkrovlju hotela kapaciteta 40 mesta. Obe sale su opremljene računarima, projektorima, video bimom, flit chart-om i pružaju idealne mogućnosti za razvoj kongresnog turizma.

Motel „Rudare”, po novoj kategorizaciji konačište, podignut je pored magistralnog puta Kuršumlija-Priština 1974. godine. Raspolaže sa 60 ležajeva u 30 soba, restoranom sa 168 i letnjom baštom kapaciteta 100 mesta. Pruža idealne uslove za odmor putnika i vozača, turističkih grupa kao i poslovnih ljudi (Bojović, 2012).

Hotel „Hammeum” je izgrađen krajem 60-ih godina XX veka. U sastavu „Niš-ekspresa” je bio do 1990. godine kada prelazi u vlasništvo DOO „Proturs”. U okviru „Protursa”, pored hotela „Hammeum” i Dečijeg i omladinskog odmarališta „Ajdanovac”, posluju kafana „Savičevac” i bifei „Jadran”, „Jastrebac” i „Dobrić” (Stanojević 2001). Nalazi se u centru grada i pristupačan je svim komunikacijama koje prolaze kroz Prokuplje. Građevinski objekat je na tri sprata koji su funkcionalno povezani. Raspolaže sopstvenim parkingom kao i restoranom, kafanom, banket salom, terasom i noćnim barom. Hotel je privatizovan i nalazi se pod stečajem.

Zavod za rehabilitaciju „Žubor” predstavlja najznačajniji smeštajni objekat sa dve zvezdice i 158 soba. U okviru hotela se nalazi biblioteka, solarijum, noćni restoran sa muzikom, sala za bilijar i stoni tenis, frizerski saloni i dr. (Maćejka & Tanasković, 2008). U neposrednoj blizini je i otvoreni bazen olimpijskih razmera, koji se puni termomineralnom vodom, pogodan za rekreaciju i sportska takmičenja. Postoje sportski tereni za fudbal i mali fudbal, odbojku, košarku, rukomet, i obeležene „staze zdravlja”. Zatvaranjem Kuršumlijske banje 2006. godine hotel je prestao sa radom (Perić *et al.*, 2012).

Hotel „Jezero” se nalazi u centru Blaca na tranzitnom putu Prokuplje-Beloljin-Blace-Jankova klisura-Brus-Kopaonik. Počeo je sa radom decembra 1980. godine i posluje u okviru Turističko-ugostiteljskog preduzeća „Kopaonik”. Raspolaže sa 50 soba i 100 ležajeva a u sklopu hotela je i restoran „Taverna” sa 200 sedišta, banket sala sa 50, kafana sa 500 mesta i separe sa 20 mesta. „Na izgradnji smeštajno ugostiteljskih objekata u Žitorađi, do sada se ništa nije uradilo. Blizina jačih privrednih centara Niša i Prokuplja, uticala je da ova opština zaostaje u mnogim privrednim aktivnostima među kojima je i turizam kao grana nevidljivog izvoza” (Stanojević 2001).

3. STRUKTURA TURISTIČKOG PROMETA

Savremeni razvoj turizma u Topličkom okrugu započinje izgradnjom modernih hotelsko-ugostiteljskih kapaciteta i rekonstrukcijom starih objekata. U periodu od 1964-1990. godine razvoj turizma okruga obeležio je rast broja dolazaka gostiju i njihovih noćenja. U 1964. godini realizovano je 9415 dolazaka sa 67.019 noćenja, a dužina boravka je iznosila 6,9 dana (Stanojević, 2001). Opadanje dužine boravka je rezultat veće mobilnosti turista i tranzitno obeležje ovog kraja.

Na osnovu tabele br. 2 možemo zaključiti da se turizam u Topličkom okrugu permanentno razvijao do 90-ih godina XX veka. U posmatranom periodu, privreda bivše Jugoslavije je generalno ostvarivala najbolje rezultate, te su i poslovna putovanja domaćih i stranih privrednika u ovom periodu bila najintenzivnija.

Kada je reč o dolascima i noćenjima domaćih i stranih turista najveći broj je ostvaren 1990. godine da bi zbog političko-ekonomskih faktora promet počeo rapidno da se smanjuje. Kao najvažnije faktore pomenućemo: pogoršavanje ekonomskih i političkih prilika, rat na prostoru bivše Jugoslavije, sankcije Međunarodne zajednice, hiperinflacija u SR Jugoslaviji tokom 1993. godine, kao i nepovoljan imidž naše zemlje u inostranstvu (Unković & Zečević, 2007).

Krajem 90-tih godina XX veka nastavlja se krizni period na prostoru Jugoslavije. Bombardovanje naše zemlje praćeno sankcijama Međunarodne zajednice nepovoljno se odrazilo na celokupnu privrednu aktivnost, pa samim tim i na promet domaćih i stranih turista.

Početkom XXI veka, na području Topličkog okruga desile su se brojne promene. Kuršumlijska banja je zatvorena 2006. godine tako da se njeni smeštajni kapaciteti ne koriste. Takođe,

God	Broj turista				Noćenja				Dužina boravka
	Blace	Kuršum.	Prokuplje	Toplički okrug	Blace	Kuršum.	Prokuplje	Toplički okrug	
1980	-	19430	10771	30201	-	143671	54837	198508	5,0
1981	6632	20294	11215	38141	11622	148620	32791	193033	5,1
1982	4652	20128	9998	34778	12154	147417	23061	182632	5,4
1983	4426	24904	8157	37487	7310	183968	14771	206049	4,8
1984	4831	22236	7206	34273	10622	147150	21123	178895	4,4
1985	5371	22193	6258	33822	9521	147192	25893	182606	5,0
1986	5463	22284	7670	35417	8566	160541	18503	187610	4,4
1987	3451	23688	6759	33898	6120	174999	15112	196231	4,6
1988	1761	25154	6400	33315	5529	178913	11276	195718	5,9
1989	4839	26037	6046	36972	6434	180870	13734	201058	5,4
1990	4404	28287	4717	37408	8379	241172	6926	256550	6,9
1991	3285	20932	3490	27707	6496	178462	5180	190138	6,9
1992	3269	21325	3537	28158	6110	167320	4888	178318	6,3
1993	3347	21498	3584	28429	6364	183290	5319	194437	6,9
1994	4643	22851	2156	29639	8135	189943	2772	200850	6,8
1995	2416	21079	2168	25663	7872	165783	2997	176652	6,9
1996	1825	21615	1904	25344	4629	190571	2810	198010	7,7
1997	2003	19777	1657	23455	5035	150550	3380	158965	6,8
1998	3244	19491	1673	24408	7089	150900	3174	161163	5,7
1999	3916	12083	1864	17863	7844	79503	3853	91240	5,1
2000	2928	16639	2109	21676	9016	129882	3736	142634	4,4

Tabela 2. Kretanje broja turista i noćenja u periodu od 1980. do 2000. god.

Izvor: <http://www.stat.gov.rs/>

God	Broj turista				Noćenja				Dužina boravka
	Blace	Kuršuml.	Prokuplje	Toplički okrug	Blace	Kuršuml.	Prokuplje	Toplički okrug	
2001	2674	12780	1911	17365	8243	97202	2895	108340	4,4
2002	2490	18964	1636	23090	7822	201166	4027	212965	6,2
2003	2341	17257	1734	21350	5687	215319	2499	223505	6,5
2004	2811	16538	2264	21613	8150	206365	2926	217441	6,2
2005	1524	20800	2264	24588	3206	152239	3175	158620	4,6
2006	1483	18340	1560	21383	4100	114235	3405	121740	6,2
2007	1821	16205	2065	20091	4286	97620	3895	105801	4,4
2008	1468	22558	-	24026	3524	126972	-	130496	4,4
2009	739	21412	-	22151	3066	116704	-	119770	4,4
2010	510	22867	-	23377	769	118072	-	118841	3,9
2011	26	28521	-	28547	121	141770	-	141891	3,8
2012	-	27071	-	27071	-	150533	-	150533	4,2
2013	-	24208	-	24208	-	136303	-	133303	4,55

Tabela 3. Kretanje broja dolazaka i noćenja u periodu od 2001. do 2013. god.

Izvor: <http://www.stat.gov.rs/>

ne koristi se hotel „Hammeum”, kao ni dečije i omladinsko odmaralište „Ajdanovac” u kome su trenutno smeštene izbeglice.

Nosilac razvoja turizma na području Topličkog okruga je preduzeće „Planinka”. U sastavu preduzeća su Prolom i Lukovska banja koje se zadnjih godina intenzivno razvijaju (Perić, 2010).

Prolom banja je jedna od najmlađih banja Srbije čiji je razvoj započeo 70-ih godina XX veka. Danas je ovo najuređenija i po turističkom prometu najrazvijenija turistička destinacija Topličkog okruga. Prirodne predispozicije lokaliteta na kome se nalazi omogućile su Prolom banji brz razvoj sa naglašenom lečilišnom funkcijom. Pored domaćih turista banju svake godine posećuje sve veći broj stranih turista, a tome doprinosi blizina međunarodno poznatog prirodnog fenomena „Đavolja varoš”.

Na osnovu tabele br. 4 može se zaključiti da je najveći broj posetilaca Prolom banja zabeležila 2008. godine, a najveći broj noćenja 2002. godine. Sa druge strane, najveći broj stranih turista ostvaren je 2014. godine i to poreklom iz Bugarske, Nemačke, Švedske i Austrije.

Lukovska banja je mlado banjsko naselje, lečilište, klimatsko oporavište i turistički centar u jugoistočnom delu Kopaonika.

To je najviša banja u Srbiji, čije je središte na 681 m n.v., pa je istovremeno i vazдушna banja (Stanković, 2009). Nema podataka o prvim zvaničnim posetama. Šezdesetih godina XX veka u privatnim smeštajima boravili su gosti iz Kuršumlije, Prokuplja i Niša.

Popularizaciji banje pomoglo je i nekoliko naučnih radova i publikacija o lekovitim svojstvima njenih voda. U ovom periodu приметно je da su gosti posećivali banju u velikom broju slučajeva samo leti (Bojović, 2012). Prekretnicom ka modernom turizmu označena je 1999. godina i izgradnja hotela „Kopaonik”. Broj turista u hotelu „Kopaonik” i novosagrađenom hotelu „Jelak” koji čine 85% svih smeštajnih kapaciteta Lukovske banje, iz godine u godinu je u stalnom porastu (Gašić, 2012).

Na osnovu tabele br. 5 možemo zaključiti da je broj turista u periodu od 2000. do 2014. u kontinuiranom porastu. Ovakav porast je naročito evidentan među stranim turistima.

Broj noćenja je u 2011. godini po prvi put bio veći u odnosu na Prolom banju. Broj gostiju u privatnom smeštaju je u stalnom porastu (2012. godine u privatnom smeštaju je bilo 1351 turista sa ukupnim brojem noćenja od 12513, a 2014. godine 1380 turista sa ukupnim brojem noćenja od 12865). Od stranih turista najveći broj njih dolazi iz Bugarske, Rusije, Makedonije i Švajcarske.

Godina	Turisti			Noćenja turista			Prosečan boravak turista	
	Svega	Domaći	Strani	Svega	Domaći	Strani	Domaći	Strani
2000.	8496	8482	14	66666	66565	101	7,8	7,2
2001.	7092	7084	8	43143	43091	52	8,4	6,5
2002.	11249	11235	14	87391	87276	115	7,8	8,2
2003.	8952	8942	10	65260	65190	70	6,5	7,0
2004.	9632	9627	5	68791	68749	42	7,3	8,4
2005.	10811	10791	20	72519	72372	147	7,4	7,3
2006.	11866	11760	106	71221	70638	583	7,0	5,5
2007.	10342	10190	152	62377	61755	622	6,8	4,1
2008.	15586	15339	247	79085	77170	1915	5,8	7,7
2009.	14440	13826	614	69721	66019	3702	5,2	6,0
2010.	13964	13314	650	62651	58556	4.095	4,36	5,2
2011.	15186	14483	703	64938	60338	4.600	4,33	4,8
2012.	16712	13839	2873	76788	70188	6600	4,25	4,7
2013.	12831	10963	1868	60655	55428	5227	4,3	3,5
2014.	13100	11150	1950	55780	49920	5860	4,20	3,2

Tabela 4. Kretanje broja turista i noćenja u Prolom banji u period od 2000. do 2014. god.

Izvor: Interna dokumentacija AD „Planinka”

Godina	Turisti			Noćenja turista			Prosečan boravak turista	
	Svega	Domaći	Strani	Svega	Domaći	Strani	Domaći	Strani
2000.	2151	2151	/	12705	12705	/	6,2	/
2001.	2355	2355	/	15114	15114	/	6,7	/
2002.	3372	3372	/	23324	23324	/	6,9	/
2003.	4318	4318	/	33264	33264	/	7,0	/
2004.	3341	3341	/	28412	28412	/	8,5	/
2005.	4024	4024	/	35264	35264	/	7,6	/
2006.	4148	4135	13	31800	31733	67	8,0	5,1
2007.	4511	4488	23	31897	31756	141	8,0	6,1
2008.	5985	5882	103	36788	35586	1.202	7,4	8,8
2009.	5375	5239	136	36726	35256	1470	7,1	8,2
2010.	8034	7838	196	52130	50168	1962	6,5	8,9
2011.	11620	11291	329	65756	62556	3200	5,66	9,2
2012.	10359	9884	475	73745	71238	2507	6,5	9,4
2013.	10463	9916	547	75480	72458	3022	5,9	9,7
2014.	10565	10.022	543	75998	73778	2210	6,7	9,6

Tabela 5. Kretanje broja turista i noćenja u Lukovskoj banji u periodu od 2000. do 2014. god.

Izvor: Interna dokumentacija AD „Planinka”

Najveći broj noćenja se ostvaruje u julu mesecu dok je najposećeniji maj mesec. Takođe, prisutan je trend povećanja broja turista i noćenja u zimskim mesecima, što pozitivno utiče na stepen iskorišćenosti osnovnih smeštajnih kapaciteta.

Imajući u vidu sve veću atraktivnost i sve značajniju posećenost, može se zaključiti da se kao imperativ nameće izgradnja novih smeštajnih kapaciteta sa pratećom infra i suprastrukturom, čime bi Lukovska banja postala još značajnija turistička destinacija Topličkog okruga.

4. SAOBRAĆAJNICE I SAOBRAĆAJNA SREDSTVA

U aktiviranju turističkog potencijala na teritoriji Topličkog okruga, saobraćaj i saobraćajna sredstva imaju veliki značaj. Savremeni turizam se ne može zamisliti bez kvalitetnih saobraćajnica, udobnih saobraćajnih sredstava i dobro organizovanog prevoza (Stanković, 2008). Neretko se dešava da određene prostorne celine raspolažu dobrim predispozicijama za razvoj turizma, a da najveću smetnju organizaciji prometa turista predstavlja nedostatak kvalitetnih puteva.

U prevozu putnika, odnosno turista, danas najveći značaj ima drumski saobraćaj, a zatim železnički. Ključnu prekretnicu u primatu drumskog saobraćaja predstavlja početak 70-tih godina.

Ukupno	Savremeni kolovoz	Magistralni	Regionalni	Lokalni
885 KM	470 KM	64 KM	295 KM	526 KM

Tabela 6. Dužina puteva u Topličkom okrugu.

Izvor: <http://www.stat.gov.rs/>

Ukupna dužina puteva u Topličkom okrugu iznosi 885 km. Od toga pokrivenost savremenim kolovozom je 53,10%. U odnosu na ukupnu dužinu puteva, najviše ima lokalnih puteva 59,44%, a najmanje magistralnih puteva 7,23%.

Od ukupne dužine magistralnih i regionalnih puteva sa savremenim kolovozom, tehničke uslove koji odgovaraju standardima razvijene saobraćajne infrastrukture, delimično ispunjava putni pravac Kuršumljija-Merdare koji je deo Topličke magistrale. To je najznačajnija drumska saobraćajnica ovog okruga, koja se povezuje sa autoputem Beograd-Skoplje kod Niša, sa delom Jadranske magistrale i Ibarskom magistralom putem kod Prištine, preko kojih se ostvaruje veza sa čitavom Srbijom i šire.

Iako se Toplički okrug smatra banjskim krajem i ima izvanredne uslove za razvoj turizma, lokalni putevi koji povezuju grad Kuršumljiju sa turističkim mestima su u vrlo lošem stanju. Samo su putni pravci Rudare-Prolom Banja (11 km) i Rača-Đavolja varoš (12 km) kvalitetni, a ostali ni približno ne odgovaraju turističkim vrednostima ostalih turističkih mesta u opštini. Put Kuršumljija-Lukovska banja u dužini od 35 km je na više mesta oštećen i 8 km neasfaltiran, pa tako predstavlja prvu i vrlo lošu sliku turistima koji su odlučili da posete ovu banju. Bez dobrih i modernih saobraćajnica nema ni turizma. Zainteresovane turističke strukture bi morale brže da reaguju i reše brojne infrastrukturne, komunalne i urbanističke nedostatke jer izgradnju savremenih turističkih kapaciteta treba da prati odgovarajuće proširenje, rekonstrukcija i modernizacija objekata infrastrukture (Gašić *et al.*, 2013).

5. ZAKLJUČAK

Toplički okrug se nalazi na jugu Republike Srbije i obuhvata geografsku i istorijsku oblast, poznatu kao Toplica, koja obuhvata slivove reke Toplice i Kosanice. Atraktivni prirodni potencijal i brojne antropogene vrednosti čine solidnu turističku ponudu ovog okruga. Izrada strategija turističkog razvoja, za svaku opštinu u okrugu, predstavlja polaznu tačku planskog razvoja turizma. Uređenje turističkog prostora, opremanje turističkih lokaliteta, izgradnja infrastrukture i turističko planiranje mora biti prepušteno stručnim licima, koji su u mogućnosti da sagledaju pravce razvoja turizma.

Na osnovu analize možemo zaključiti da smeštajno-ugostiteljski kapaciteti zadovoljavaju trenutnu tražnju ali da se prate i tendencije povećanja broja turista, pre svega u Lukovskoj banji i u skladu sa tim vrše prilagođavanja i proširenje kapaciteta. Osmišljenim marketing metodama može se povećati turistički promet. Turistički promet je najveći tokom leta, pre svega zbog izletničkog i banjskog turizma. Obogaćivanjem turističke ponude može se povećati broj turista tokom cele godine. Najveći problem daljem razvoju turizma predstavlja saobraćajna infrastruktura i u budućem periodu značajnu pažnju treba posvetiti ovom problemu, odnosno proširenju, rekonstrukciji i modernizaciji objekata infrastrukture.

LITERATURA

- Bojović, G. (2012). *Kopaonik i banje u podgorini*. Beograd: Srpsko geografsko društvo.
- Gašić, M., Stojković, A., & Simić, J. (2013). Perspektive razvoja turizma na prostoru Topličkog okruga. *Ekonomika*, 59(3), 187-199.
- Gašić, M. (2012). *Ekonomsko-geografska valorizacija turističkih potencijala Topličkog okruga*. Master rad. Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu.
- Gašić, M., Perić, G., & Simić, J. (2012). Valorizacija turističkih potencijala Lukovske banje kao osnova njenog budućeg razvoja, *BizInfo*. 5/2012, 91-99.
- Maćejka, M., & Tanasković, R. (2008). *Opština Kuršumljija: Turistička monografija i vodič*. Niš: Punta.
- Perić, G. (2010). *Upravljanje razvojem turizma u opštini Kuršumljija*. Master rad. Univerzitet Singidunum u Beogradu.
- Perić, G., Gašić, M. & Simić, J. (2012). Strateški pravci razvoja turizma u opštini Kuršumljija. U: Turizam: izazovi i mogućnosti. 20 – 22. septembar (252-259). Beograd: Ekonomski institut
- Stanković, S. (2009). *Banje Srbije*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Stanković, S. (2008). *Turistička geografija*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Stanojević, M. (2001). *Turističke vrednosti Topličkog kraja*. Niš: Ekonomika.
- Unković, S., & Zečević, B. (2006). *Ekonomika turizma*. Beograd: Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta.